

A bihari trubadúr Nadányi Zoltán
Összegyűjtött versei,
szerk.: Urbán László,
Argumentum, Bp., 2006.

Márai Sándor *Föld, föld!...* című emlékezéseiben arról ír, hogy létezik a magyar irodalomnak egy „második garnitúrája”, mely sikeresebb és később klasszikussá nemesedett pályatársaival szemben a háttérben, árnyékban maradt, ám nem engedte meg magának, hogy művei selejtesek legyenek, s így a nagy nevekhez mérve is kitűnőt alkotott. E második vonal ismeretlenségének, elfeledettségének az alkotói alkat visszafogottsága, a nem megfelelő (tehát rossz) időben való fellépés és a hangosabb kortársak, egy szóval a nem kedvező körülmények voltak az okai. Márai annak idején emigrációja előtt, búcsúzásképpen olvasta Szini Gyula, Lovik Károly vagy Török Gyula írásait, magával akarta vinni e külföldön végképp ismeretlen kisebb mesterek írásainak az emlékét, meg akarta menteni a maga számára nyelvük ízét. Ily alkotók közé tartozik az a Nadányi Zoltán (1892–1955) is, akinek nevét – az irodalommal hivatásterüen foglalkozókat leszámítva – csak megszállott versolvasók ismerhetik. Erről az ismeretlenségről jórészt az a második világháború után kiépülő rendszer tehet, amely elől Márai elmenekült, s amelyik Nadányi költészetét a nemkívánatos polgári jelzővel illette, majd szilenciumra ítélte. Ezért kellett – mint akkoriban sokaknak – műfordítással foglalkoznia.

A költő, aki egy régi neves bihari birtokos család leszármazottja volt, (s birtoka ugyan maradt, de abból – gazdálkodási ismeret és gyakorlat híján – nem tudott megélni) maga is tehetett arról, hogy 1945 után a kiépülő új hatalom irodalompolitikája kiseprűzze a magyar irodalomból: „bűnéül” azt rótták fel, hogy költészetében újra polgárjogot nyert a középkori trubadúrok hagyománya. Mint Krúdy Szindbádját, aki a legpirosabb vitorla alatt is csak a parton álló halászlányt figyelte, Nadányit sem vezette más, mint a szerelem. „És nem lehetnék én jó hadvezér. / Fürdőző lányt ha látnék, persze szépet, / Otthagynék érte ágyút és térképet” – írta *Tűnődés* című versében. Az egyszerű idilltől a finom erotikáig, az ábrándozástól a beteljesült ölelésig ezernyi árnyalatát ismeri az élet e terrénumának, versei zömének ez adja témáját. „Alattvalód vagyok én, / szörnyű törvényeidet tisztelem, / titokzatos arcú, borzas hajú, / szépséges, mindig meztelen királynő, / Szerelem!” – olvashatjuk *Szerelem* című ódájában. Versei közül később egy-kettő – a költő akarata ellenére – slágerré vált, persze módosított, egyszerűsített szöveggel.

Ha meg is maradt örök ihletőjének a szerelem, írt megrendítően szép verset a magyar költősorsról is. „És bár-hogy tépik és tapossák, / nem fog elveszni Magyarország, / aminthogy eddig sem veszett el, / mert itt vagy és te vagy az ország, / a szavaiddal, a tüzeddel, / a szikráiddal Magyarország” – írta *Te vagy az ország* című versében. Finoman rajzolt arcképben idézte föl földijének, Bessenyei Györgynek alakját (*A testőr*), Arany Jánost megénekelve szólt a magyar irodalomról mint hazáról, mely kerekesebb és egészségesebb, mint a szétszabdalt ország (*Arany*), vagy írt verses színművet az 1848-as időkről – mely hangjátékként a rádióban is elhangzott (*Hét falu kovácsa*). *Ezüstkert* (1931) című verseskötetében jelent meg először szatirikus versciklusa, a *Piripócs*, melyben a Bakonszegen majd Berettyóújfaluban élt Nadányi gunyoros rajzokban karikírozta ki a mezővárosi furcsaságokat. Későbbi kötetében átdolgozta a versek némelyikét, sorrendjüket is megváltoztatta, így ez is okozhatja azt a zavart, mellyel az összegyűjtött verseinek kötetét kezébe vevő olvasó találkozhat. Ugyanis az *ultima manus* elvét követve (és nyilván terjedelmi okokból is – a jegyzeteket nem számítva a kötet 958 oldala) egyes verscímeknél – s így a *Piripócs*-ciklus egyes darabjainál is – az adott vers szövege hiányozhat, alatta azonban meg van adva az a kötet cím, melyben olvasható a keresett szöveg. Ha együtt akarja látni az olvasó a *Piripócs*-ciklus darabjait, akkor ez csak ide-oda lapozgatás árán sikerül. Mindez persze nem von le semmit a kötet értékéből, hiszen a legteljesebb Nadányi-gyűjteményt tarthatjuk kezünkben, noha az írások sajtó alá rendezője, Urbán László óvatos filológusként nem merte az „összes versek” kifejezést a kiadás címlapjára tenni, ahogy azt maga írja a jegyzeteket bevezető előszavában. A teljességre törekedve a kiadás tartalmazza a bihari költő kötetekben megjelent verseit azok sorrendjében. Ami azért is érdekes, mert Nadányi első, saját magáénak érzett kötetének az ötödiket, a *Furcsa vendég* (1921) címűt tartotta. Így az első négy kötet anyaga a *Kötetben megjelent zsengek* cím alatt került az összegyűjtött verseit tartalmazó gyűjtemény végére. Természetesen olvashatók a kötetben a periodikumokban közölt és a kéziratban maradt versek is.

Urbán László már több értékes válogatással, szövegkiadással irányította a figyelmet klasszikussá vált nagyjaink kevésbé ismert írásaira, és elevenítette föl a „második garnitúra” jórészt elfeledve maradt alakjait. Ezen (kis)mesterek arcképével csak gazdagodik a magyar irodalom panteonja. Nadányi Zoltán barátjának mondhatta a „nagyok” közül Kosztolányi Dezsőt, aki nagybetegen, 1935-ben, nem sokkal halála előtt éppen az ő kedvéért látogatott el irodalmi estet tartani Berettyóújfalura.

Csábi Domonkos